

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/I. Rokopisov ne vračamo. Nefrankantnih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtak. Narodna letna 60 din za tuzemstvo 80 din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglaš po ceniku in dogovoru, davke posebe. Polt. šte. rač. 11.153. Telefon 4586

Pedagoško literarni odsek

V povojni dobi, v času popolnega razmaha moderne šolstva je učiteljstvo občutilo še prav posebno veliko potrebo po res dobrih učbenikih in dobrem pomožnem čitavu za posamezne razrede ljudskih šol. Od leta do leta je postajala ta potreba večja in izrazitejša. In ko je pred dvema letoma uspelo pri sekciji osnivanje posebnega uredniškega odbora za nove čitanke, je prihajala še bolj do izraza želja učiteljstva po možnosti ustvaritve pogojev za izdajanje dobrega pomožnega čitava v ljudski šoli. Tej želji, iznešeni na letošnji banovinski skupščini, je sledil sklep, da se pri sekciji osnuje posebni »pedagoško literarni odsek«.

Ko začenja ta nova in zelo važna ustanova našega združenja s svojim delom, moramo naglasiti, da je bila nujna potreba in tudi že skrajni čas, da vzame poseben odsek resno v pretres vse želje in predloge učiteljstva, ki pri svojem praktičnem delu najboljše in najlažje spozna, kako pomožno čitavo je v razredu potrebno in tudi koristno.

Namen pedagoško literarnega oddelka bi na kratko očitrali v teh njegovih nalogah: Proučevati pogoje za izdajanje pomožnega šolskega čitava za ljudske šole v Sloveniji, voditi evidenco o potrebah ljudske šole v pogledu pomožnih knjig za učence in učitelje, sestavljenih v duhu sodobno pedagoško didaktičnih načel in zakonitih določil šolske uprave. Oddesk ima tudi namen, ustvariti poleg idealne mladinske literature, ki jo izdaja Mladinska matica, pomožne knjige za učitelje in učence, ki naj pomagajo dvigniti nivo slovenske ljudske šole.

Te naloge so važne, a tudi delikatne. Za njihovo izvršitev nikakor ne more zadostovati, da se odsek vrede in čaka samo na predloge učiteljstva. Sam bo moral iniciativno poseči po delu, ki je potrebno za ustvaritev pogojev za pravičen razvoj in realizacijo te res lepe zamisli.

Kakšno in katero je to delo?

Poučevanje stanja slovenskega šolstva, zbiranje podatkov o željah in potrebah učiteljstva in učencev.

Skrbeti bo moral za načrtno izdajanje priročnikov za čim sodobnejši pouk v slovenskih šolah.

Voditi bo treba evidenco o rokopisih ter sestavljati zadevne predloge za založništvo. Tu pridejo predvsem v poštev Slovenska šolska matica, Mladinska matica in Učiteljska tiskarna.

Oddesk bo sodeloval tudi pri sestavljanju priročnikov in dajanju potrebnih navodil za uporabo pomožnih knjig pri pouku. Pozival bo pisce in jim dajal pobude tudi z eventualnimi razpisi.

Pripravljanje gradiva za nove priročnike, izdajanje poročil o nameravanih novih knjigah ter dajanje strokovnih mnenj o ljudskošolskih pomožnih knjigah, ocenjevanje predloženih rokopisov in predlaganje za publiciranje, vse to spada v delo novo osnovega pedagoško literarnega oddelka.

V teh sicer kratkih stavkih je očitno veliko delo, ki ga odsek v lastnem delokrogu nikakor ne more izvesti. Prav zato pa je nujno potrebno, da deluje le kot pomožni organ sekcije in vse svoje sklepe predlaga upravnemu odboru v odobrenje in posredovanje. Toda ni samo delo, ki ga pedagoško literarni odsek sam ne bo mogel izvrševati, marveč je tej ustanovi sekcija JUU s svojim organiziranim članstvom še posebno nujno potrebna, kajti prav to organizirano članstvo predstavlja ogromno propagandno moč, ki more taki ustanovi kot je pedagoško literarni odsek s tako lepo začrtanim programom, nuditi neizmerno veliko pomoč. Upoštevat se bo namreč moralo pri tem v prvi vrsti dejstvo, da bo sekcija JUU priznavala knjigam, ki se bodo izdajale neposredno ali pa posredno po tem odseku, vsa zaščito in podporo v svojem tisku. Reklama, ki jo lahko izvede učiteljska organizacija v svojih časopisih, je ne samo važna, marveč neobhodna potreba take institucije, ki se bo bavila z izdajanjem pomožnega čitava za ljudsko šolo. Knjige, ki bodo sestavljene po prizadevanju ali s sodelovanjem pedagoško literarnega oddelka, bo lahko zalagala tudi sekcija sama.

Ko stopa v življenje ta nova važna ustanova naše sekcije, moramo to dejstvo podčrtati še prav posebno, v nadi, da bo ljudskošolsko učiteljstvo dobilo končno za posamezne razrede vendarle pomožno čitavo, ki bo v celoti ustrezalo zahtevam sodobne šole.

Delovanje omenjenega oddelka bo brez dvoma poživilo zanimanje za sestavljanje dobrih pomožnih knjig, ki naj služijo za razredno čtivo. Stremljenje učiteljstva gre za tem, da se slovensko šolstvo dviga, zato si snujemo najrazličnejše ustanove za realizacijo svojih težej. Pedagoško literarni odsek stopa v vrsto ostalih, doslej zelo dobro delujočih oddelkov.

Delo za ljudstvo

Našo dobo bi lahko imenovali dobo raziskavanja. Dela se na vseh področjih; v katero koli si stvar ali zadevo le zamislimo, povsod najdemo marljivo čebelice, ki iščejo med in grade satovje. V tem vseobčnem razglabljanju našega časa ima posebno obeležje dela tudi slovenski učitelj. Raziskovanje slovenske vasi v zvezi z vsemi aktualnimi problemi je potrebno, če hočemo spoznati vzroke našega gospodarskega, socialnega in kulturnega stanja ter spodbiti mnenje, ki se lotiva danes le še posameznikov, da življenje naše vasi in splošno gibanje slovenskega ljudstva vendarle ni tako rožnato kot ga je bila prikazala romantika naše polpretekle dobe. Če podčrtamo, da je tudi v slovenskem podeželju ena glavnih posledic vojne v nemali meri splošen dvig civilizacije, nam bo še bolj razumljivo, da pače dobro ali zelo mnogo bolj v oči, ker je življenje v naših dneh izrazitejše. Zato je romantika zares izključno knjižna stvar, kakor lepa pesem o okeneh, nageljnih in kmečkih princesah. Dejstvo je, da v resničnem življenju okena in nageljki zabranjujejo zdravnim sončnim žarkom pot v kmetjsko bajto in da so »kmetjske princeze« izgarana dekleta, katerim je malokatera noč dana za sanjarjenje. Že šolska deca na kmetih mora često opravljati hlapčevska dela, ko zapusti deček ali deklica šolsko klop, pa je tako rekoč že odrastan ali odrastana za težko kmečko delo. Človek, ki vse to gleda in skuša razumeti, si bo ustvaril tudi o metodah izobraževalnega dela na vasi svojo posebno sodbo, ki morda ni laskava, dasi reže v živo. Ne pomaga nič, idle je konec! Kot posledica raziskovanja vsega ubogega življenja ostane končno samo zavest, da bo treba uporabiti pri gospodarskem, kulturnem in socialnem dvigu našega ljudstva mnoga sredstva, ki smo jih bili doslej pri izobraževanju in vzgoji zamenjali, istočasno pa da tudi ustvarimo načrt časa in dela, do kdaj in kako doseči popolne uspehe.

Dasit imel slovenski učitelj v preteklosti dostikrat popolnoma jasne kulturne orientacije, česar posledica je bila, da se je udinjal vaškim magnatom in z njimi stojičim političnim strankam, je kljub vsemu bilo njegovo delo za narod vedno pozitivno. To mnenje potrjujejo priznanja starih ljudi, ki se s topljo besedo spominjajo zdaj že večinoma pomrlihi učiteljev in mnogih tistih, kateri se še z rednimi koraki sprehajajo po svojem zasluženem pokoju. Bog vedi, v kakšnem spominu bomo ostali mi, ki danes sreš mladiosti stojimo z narodom v njegovem veselju in v njegovi bedi? Čeprav se zgodi, da dandanes še marsikdo blodi s svojo podrejeno osebnostjo za partizanskimi uspehi, je kljub nekaterim pojavom samozavest in stanovska zavest med sodobnim učiteljstvom tako močna in pomembna, da zremo lahko kljub težkim časom mirno v bodočnost.

Stanovska zavest

Stan bi lahko difiniral nekako takole: skupina ljudi, ki ima isti poklic in se v tem poklicu aktivno udeležujejo, tvori stan.

Vzgoja različnih posameznikov za neki poklic je povsod v osnovi ista. Posledica enake vzgoje je vedno skupina ljudi, ki imajo vsekakor mnogo skupnega.

Opravljanje poklicnega dela nudi onemu, ki ga vrši, v zameno življenjska sredstva. Članom zelo homogenega stanu je njihovo delo več ali manj enako plačano.

V današnjih državnih skupnostih so z zakoni meje delokrogov posameznih poklicev precej točno začrtane. Še posebno velja to za poklice, kateri so neposredno vezani z državno upravo, z državnim obratom. Torej so tudi meje udeleževanja ljudi, ki neki poklic vrše, naznačene.

Delo posameznikov enakega poklica ima v jedru enak smoter (cilj dela vseh čelvarjev je obutev; vzgojitelju je smoter vzgojen človek). Neki delodajalec usmeri delo ljudi istega poklica — za isti smoter — po poti za vse enaki, pod enakimi pogoji, z istimi sredstvi, z enakimi minimalnimi odnosno maksimalnimi zahtevami.

V obstoječem sistemu se interesi posameznih stanov križajo. (V korist vinogradnikov je zvišanje cene vinu, kar pa je v škodo gostilničarjem.) Prav tako si nasprotujejo interesi delodajalca in delavcev (mezdnih spori, borba drž. uslužbencev za zvišanje prejemkov).

Vsi gornji zaključki nam utemeljujejo dejstvo, da se v ljudeh, ki opravljajo isti poklic, v pripadnikih določenega stanu, poraja mnogo sicer individualno barvanih, vendar v bistvu enakih misli, čustev, želja, težej, interesov. Ker zadevajo te misli, čustva, želje, težnje, interesi jedro njihovega življenja, njegov potek, jih je gotovo mnogo in so vodilni. Pri tem se mora zbuditi z občutkom ugodja ali neugodja tudi zavest: dobro, odnosno slabo mi je v tem poklicu. Pogled okoli pouči posameznika, da ta, oni,

Hotenje, ljudstvu koristiti in ga dvigniti, nikoli ni bilo nekaterim krogom dobrodošlo. Med narodom je bila vedno neka plast, ki je s svojevrstnim tolmačenjem dela za ljudstvo zavirala učiteljevo delo, ne da bi s tem na katero koli si bode stran koristila. Učitelj je imel zaradi tega mnoge borbe, ki so bile sicer brezpomembne, a smo jim dajali pri nas neke vrste načelni pečat, ki je dobival različna imena. Ker se je naše meščanstvo politično izživljalo v dveh političnih strankah, je postal nehoti kolese v tem motorju izživljanja tudi učiteljski stan. In tako je vsekakor nujno, da je prešlo v nas dokončno spoznanje o brezpomembnosti marsikateriga dela, opravljenega za druge, od katerega pa je imel poleg nas samih največjo škodo slovenski narod ali še točneje: slovensko podeželje.

Ko tiho, kot pravi in nesebični delavec, ki ne pričakuje hvale, slave in časti in jim je le lastno delo in tega dela uspehi največji življenjski užitek, raziskujemo življenjske prilike posameznega učenca in učenke in gospodarske osnove družine, vidimo mnogo tega, kar je očem marsikateriga v »voditeljske« poze postavljajočega se človeka zakrito. Moti se, kdor misli, da je ljudstvo srečno, zadovoljno in hvaležno, ako mu je dano poslušati le lepe besede in ako je dobilo takšne ali takšne »pravice« in »praprvice«. Zadovoljen posameznik, najsi se še tako istovesti z narodom, še ne pomeni naroda. Mi pa vemo, da naš narod ne prebiva le ob cestah, križpotjih, v predmestjih in trgih, temveč da je naše narodno telo razprostrto do zadnjih hribov in da je ljudi povsod dovolj in ne najmanj tam, kjer ni kruha. Je že tako, da se je treba ozreti tudi na dno in z natančnim drobnogledom pregledati življenje, za katerega nam je delati in trpeti, skratka: živeti!

Zrast slovenskega učitelja v ljudstvo je spojena z delom. Kadar smo slišali razne delo ocenjujoče kritikastrs, smo pri njih raziskovanju vedno zadeli na plast, ki bi hotela narodu škoditi. Seveda so udarci padali nemilo ob naših glavah. In — kot smo napisali že v zadnjem članku »Učitelj in kmetjski stan« — ob »družabnem« prelomu v naši vasi se vedno godi, da ostane ljudstvo na strani učiteljstva, čeprav ljudski »organ« ravno ljudstvo dostikrat od učitelja naravnost odvrtačo, hoče ustvariti med njima popoln prepaj.

Živimo v dobi, ko dobiva slovenski milijon obraz. Tako je: za enkrat ga šele dobiva. Dostikrat je to ali ono spoznanje žalostno. Toda če hočemo razmere popolnoma ozdraviti, moramo biti pri delu vztrajni in nepopustljivi — nič slepomišenja z narodom, proč z idličnim emerkanjem in nageljčkom na okeneh! Odprimo vrata, da prodre sonce do naše resnične podob!

tretji, stoti poklicni tovariš doživlja isto, da ga teži, da je vesel, žalosten kot on. Zbudi se zavest naš stan misli, čustvuje, želi, teži, ima take interese. Pojavi se zavest pripadnosti k določenemu stanu ali stanovska zavest. Nepotrebno bi bilo dokazovati, da so s tem spoznanjem dani temelji za stanovsko organiziranje.

Učiteljski stan je smatrati kot zelo homogen stan. Posamezniki tega stanu imajo mnogo skupnega; poklicna vzgoja vsch je enaka; vsi so uslužbeni pri istem delodajalcu

Še o učiteljici - ženi

V 26. števu »Učiteljskega tovariša« je lep članek - uvodnik »Poslanstvo učiteljice žene in matere«. Članek poudarja njen praktičen smisel za vzgojo in oblikovanje otrok, bodisi lastnih ali šolskih. Res je, da je učiteljica žena najbolj poklicana za vzgojo mladine, ker pač vzgaja zaupano ji mladino iz lastnih izkušej. Toda njenega nesebičnega dela v družini in šoli nihče prav ne upošteva. Največja krivica se ji dela pri odmeri plače. Princip pravičnosti je: kakršno delo opravljajš, takšno bo tvoje plačilo; ali drugače: za enako delo enako plačilo. Toda učiteljica - žena opravlja isto šolsko delo, kakor ga opravljajo njeni tovariši in neporočene tovarišice, prejema pa za 1/3 manjšo plačo. Toda žene, ki so bile tako zelo prizadete — z isto vnemo nadaljujejo svoje delo, trdno upajoč, da pridejo boljši časi in z njimi vrnitev draginskih doklad poročenim učiteljicam. Do danes učiteljice žene niso dobile ničesar. Sicer so bili uradnikom delno vrnjeni odtegljaji, edino poročene učiteljice čakajo še vedno zaman. In za bližnji bodočnost se ji obetajo še težji časi. Bati se je, da žene učiteljice ne bodo dobile niti zmanjšanih prejemkov, temveč jih bo država postopoma odpuščala iz službe. Koliko je resnice na teh govoricah, zaenkrat ni

VSEBINA:

Pedagoško literarni odsek, Delo za ljudstvo, Stanovska zavest, Še o učiteljici ženi, Predavanja in predavatelj, Zakaj je v naši državi toliko nepismenih, Zanimiva statistika, Izjava, UČITELJSKI POKRET: Aktualna razprava, — Božični sestanek Hrvatske učiteljske zadruge »Ivan Filipović«, LISTEK: Zgodovinski pregled razvoja učiteljske organizacije v Sloveniji, Splošne vesti, — Kaj vse pišejo, — Učit. pravnik, — Učit. tiskarna, — Mladinska matica, — Učit. pevski zbor, — Šolski radio, — Stanovska organizacija JUU, — Novosti na knjižnem trgu.

pod enakimi pogoji itd.; vsi uporabljajo skoraj isti način dela. Pripadnikom našega stanu so skupni močni življenjski interesi.

Vsekakor se mora javljati v učiteljskih in učiteljih močna stanovska zavest. Organizacija stanovsko močno zavednih ljudi bi morala biti krepka še posebno, če je pripadnikov tega stanu veliko, ako je ta stan zelo homogen. Moč stanovske organizacije, ki združuje vse uslužbence pri nekem delodajalcu, kateremu je njihovo delo neobhodno potrebno, je ogromna. Vsaka njena borba za interese stanu bi morala uspeli. Da borba stanu ni 100% uspešna, to so krivi člani, ki se kljub opasnosti za neki svoj interes, skupen vsem poklicnim tovarišem, ne zavedajo dejstva, da je mogoče neki delovni pogoj, neko nagrado itd. dobiti, trajno ohraniti (ga — jo nekako uzakoniti) le tedaj, ako vsi pripadniki stanu v organizirani skupnosti postavijo to svojo zahtevo. (Ne trdim, da ni mogoče posameznikom ali delu poklicnih tovarišev doseči neki interes po kaki drugi poti celo hitreje, — za to imamo v življenju polno primerov —, vendar si tega ni osvojil ves stan, ta ugodnost, delovni pogoj itd. ni postal norma; delodajalec ga lahko vsak čas umakne; ne bo se mu bati reakcije vsega stanu.)

Prejšnji odstavek nam očitava moč stanu, njegove organizacije, ki bi nastopila v trenutku, ko bi vsi poklicni tovariši izpolnili osnovno dolžnost do sebe, svojega stanu. Primerjanje naznačene moči nekega organiziranega stanu in moči našega stanu (ki ima svojo organizacijo), nas pripelje do zaključka, da je med nami določeno število tovarišev, kateri ne izpolnjujejo svoje osnovne dolžnosti napram samemu sebi in stanu, radi različnih motivov. Vsak pripadnik nekega stanu pa bi se moral zavedati, da je stan trajnejša skupnost kot katera koli druga, da so v interesih stanu izraženi vsi enaki interesi poklicnih tovarišev, da so ti interesi za njega kot tovariše življenjskega pomena.

Ta dejstva nas vodijo do zaključka, da je v naših vrstah nedvomno zavest učiteljsem, tudi tovariši žive kot jaz, da pa ni zavesti silne moči, ki je v našem stanu. Naša stanovska zavest je pasivna; mnogi naši tovariši so še vedno »Cankarjevi Hlapci« in ne samostojni, ponosni ljudje, ki se zavedajo moči, ki jo predstavlja njih stan; če bi le rekli: moji življenjski interesi so interesi učitelja in bi spoznali, da so ti interesi, kljub temu, da je tovarštrasten vegetarijanec, prav taki kot tovariševi. Potrebna nam je torej za aktivno stanovsko zavest še smotrna stanovska vzgoja, ki nikakor ni identična s poklicno vzgojo.

K. Mirko.

O p o m b a : Članek priobčujemo kot izraz mišljenja podpisanega člana.

Učiteljica-žena se je žrtvovala za zdravje svoje mladine in posredno za zdravje in bodočnost naroda. Saj je učiteljica-mati tako skromna! Dala je draginjsko doklado, žrtvuje se dan za dnem v šoli in v družini, za svoje poklicno delo pa ne najde nikjer razumevanja in upoštevanja. Dovolj dolgo je trpela, končno je vrsta tudi na njej, da prejme, kar ji po delu pripada.

Ker so se državni dohodki od časov, ko so bile poročeni učiteljicami odvzete draginjske doklade, podvojili in izkazujejo namesto običajnih primanjkljajev 620 milijonov prebitka, je končno čas, da dobi tudi učiteljica žena nazaj to, kar ji itak pripada po delu in njeni nalogi v družini — enaka plača, t. j. vrnitev draginjskih doklad.

Predavanja in predavatelji

Zadnja štev. »Učit. tov.« je prinela poziv naše sekcije JUU predavateljem, naj stavijo svoja predavanja na razpolago našim učim, društvom. Sekcija je razposlala take pozive tudi na vse šole. V pojasnilu tega poziva sledi več vrste:

Teden za tednom čitamo v našem listu objave učiteljskih zborovanj ali poročila o njih, vsa pa vsebujejo vsaj po eno pedagoško ali strokovno predavanje, ki ga bo ali je imel eden naših tovarišev(-ic) ali pa kak drug učiteljski član ali stojiča strokovnjak. Po 10 do 15 predavanjih se izvrši vsak teden — koliko dela, koliko študija je skritega v njih! Tovariši(-ce), zaposleni s šolskim ter izvenšolskim delom pa še posebno vnemo za sodobno pedagogiko in šolstvo, se ne plašijo novega truda, da pomagajo s svojimi predavanji mlajšim delom in izkušnim do večjih uspehov v šoli. Predavanje se izvrši na zborovanju — potem pa gre zopet v predal, navadno za večno. Razumljivo! Pred istim forumom se ne ponovi več, ostala društva pa ne zvedo zanj, razen, če čitajo slučajno poročila o dotičnem zborovanju. Tako ostane zakopano marsikaj dobrega in potrebnega in nekdo drugi se je morda zopet trudil, da bi se pripravil za enako predavanje. To pa je škoda, ker bi svoje delo mogel posvetiti čemu drugemu, prav tako potrebnemu.

Treba se je torej tudi v tem organizirati. Učiteljsko potrebuje pri svojem šolskem in izvenšolskem delu vedno novih pobud. Potrebno in željno je še večje izobrazbe — zato tudi tako velik obisk raznih pedagoških in drugih tečajev, zato tudi vedne zahteve po reformi učiteljske izobrazbe, zato tudi — vsaj pri večini — vroča želja po višjih prejemkih, s katerimi bi se moglo nabaviti novih prepotrebni knjig, novih revij. Zato pa je tudi potrebno, da svoje sile štedimo s tem, da zberemo in objavimo predavanja in predavatelje, ki jih naredimo dostopne vsakemu dru-

Zakaj je v naši državi toliko nepismenih

Po številu pismenih je na zadnjem mestu vrbaska banovina, a na prvem dravska banovina.

Službeni podatki o nepismenosti v naši državi izvirajo od zadnjega ljudskega štetja, ki se je vršilo v vseh krajih naše države dne 31. marca 1931. Od tedaj je minilo že 8 let in so se razmere v marsičem spremenile na bolje, vendar ne toliko, da bi mogli reči, da podatki iz leta 1931, niti od daleč ne odgovarjajo današnjemu stanju. Ako bi rekli, da se je odstotek pismenosti v teh 8 letih povečal za 10 %, nismo rekli premalo.

V tretji knjigi »Definitivni rezultati ljudskega štetja«, ki jo je nedavno izdala državna tiskarna, se navajajo sledeči razlogi velike nepismenosti:

Skrajno nesocialno bi pa bilo misliti na odpust poročenim učiteljicam in uradnic. V naši banovini je 1050 poročenih učiteljic, ki vzdržujejo ali pomagajo vzdrževati 1050 družin. Pomisliti moramo kakšen udarec bi bil to nele za 1050 učiteljic-žen, temveč za 2, 3, 4, 5 krat toliko družinskih članov, ki so navezani na dohodke matere. Nastane pa tudi vprašanje kako bi mogli nadomestiti 1050 učiteljic.

Zato naj se žena pusti v njenem poslanstvu pri vzgoji mladine! Prizna naj se ji njeno delo in da za njeno delo enako plačilo. Saj ti izdatki niso jalovi. Iz njih raste naša mladina, naša zdrava in poštena mladina, ki je up in ponos naše bodočnosti! Zadovoljna družina je temelj narodnega občestva in temelj družine je — mati učiteljica.

štvu. Marsikatero društvo si želi kakih prav posebnih predavanj, pa nima v svojih vrstah strokovnjaka — predavatelja. Kako prav bi v takem primeru prišel seznam kakih par sto predavanj iz najrazličnejših strok pedagoškega dela. Kratak pregled je tu. Odbori naših društev bi si prihranili mnogo tuhtanja, zborovalci pa mnogo nejevolje nad neprirnim predavanjem ali nerodnim predavateljem (takih se namreč najde tudi med »strokovnjaki« iz neučiteljskih vrst). In končno — ali ne bi tak seznam delal tudi čast našemu stanu, pričal, da imamo mnogo sposobnosti ter izkušnje, izpovedoval, da smo doma tako v praksi kot v teoriji?! Zakaj bi klicali druge, ko pa nas je samih dovolj! Dovolj naš je, da si sami ustanovimo ono visoko šolo, po kateri vse čedeže kličemo. Ne podcenjujmo lastnih moči in jih ne skrivajmo sramežljivo. Sicer pa si tudi ljudstvo želi in je potrebno večje pedagoške izobrazbe, saj so roditeljski vzgojni večeri in tedni vse čedeži. In vsi so dobro obiskani! Prirejanje roditeljskih vzgojnih tečajev — še posebno po deželi ter v industrijskih okrajih, pa je v prvi vrsti naloga šol in učiteljstva, tistege učiteljstva, ki po otrocih, katere vzgaja, čuti včasih prav močno, kaj manjka staršem in kje znanje roditeljev ni na potrebni višini. Prirediteljcem takih tečajev bi tudi dobro služil tak seznam predavanj in predavateljev.

Dajmo, lotimo se dela, saj ga ne bo veliko! Vsakdo, ki je kdaj uspešno predaval na učiteljskem zborovanju in ki je voljan svoje predavanje ponoviti ter s tem postati učitelj v najširšem pomenu besede, naj javi svoja predavanja naši sekciji JUU, ki bo sestavila prepotrebni seznam ter ga na ta ali oni način objavila in naredila dostopnega vsem, ki ga potrebujejo. Tudi po objavi prvga seznama se bo zbirka nadaljevala, kajti novi predavatelji se vedno pojavljajo. Tako bomo pregledali naše znanje in naše zmožnosti in zamašili občutno vrzel v naši organizaciji.

Nezadostno število osnovnih šol in zaradi tega tudi njihova velika oddaljenost, še posebej v hribovitih, redko naseljenih krajih, kakor tudi patriarhalno gledanje starejših generacij na potrebo šolanja, še posebej deklice, verski obziri in drugi vzroki, — ki vsi ustvarjajo med ljudstvom mnenje, da deklicam pismenost ni tako potrebna kot dečkom, so dovedli do tega, da je žensko prebivalstvo v prosvetnem pogledu daleč zaostalo za moškimi.

Od celotnega prebivalstva ženskega spola nad 10 let je bilo pri ljudskem štetju od 31. marca 1931. pismenih komaj 43,6 %, računajoč pri tem tudi polpismene, medtem ko je iznašal % pismenih moških 67,7 %. Ako primerjamo te odstotke, ugotovimo, da je na 100 pismenih moških odpadlo vsega 64 pis-

šanju svojega gmotnega položaja. Ta potreba je privedla do združevanja in snovanja učiteljskih društev.

Prvo slovensko učiteljsko društvo je bilo ustanovljeno na Koroškem za velikovško dekanijo že leta 1866. Štelo je le 14 članov. To društvo ni imelo nobenih zvez s slovenskim učiteljskim po ostalih avstrijskih kronovinah in zato ni vplivalo na snovanje novih slovenskih učiteljskih društev.

Leta 1868. sta se ustanovili slovenski učiteljski društvi v Dravberci in v Ptujju za mesto in okolico, leta 1869. »Učiteljsko društvo za Kranjsko« v Ljubljani, leta 1870. učiteljsko društvo v Celju. V kratkem času so nastala potem slovenska učiteljska društva tudi po drugih okrajih. Učiteljskima društvi v Dravberci in Ptujju je po letu 1868. sledila cela vrsta novih slovenskih učiteljskih društev. Leta 1868. smatramo zato po pravici za rojstno leto slovenske učiteljske organizacije, ki je obhajala tako v letu 1938. svojo sedemdesetletnico.

Vsa našeta in pozneje ustanovljena slovenska učiteljska društva so delovala vsako zase in hodila vsako svojo pot. Njihovo delo zato ni rodilo večjih uspehov niti za šolo niti za učiteljski stan. Zato se je kmalu pojavila težnja po ustanovitvi skupne slovenske učiteljske organizacije, v kateri bi bili združeni vsi slovenski ljudskošolski učitelji na Kranjskem, Koroškem, Štajerskem in Primorskem. Prvo vidno pobudo za to je dala ljubljansko »Učiteljsko društvo za Kranjsko«, ki je sklicalo dne 24. septembra 1872. v Ljubljani prvo splošno zborovanje slovenskih učiteljev. Na tem zborovanju je izpremenilo svoja pravila in se prekrstilo v »Slovensko učiteljsko društvo s sedežem v Ljubljani«. Svoje namere pa to društvo ni doseglo. Pač pa se je to pozneje posrečilo slovenskim učiteljem na Štajerskem.

menih oseb ženskega spola. Ta razlika med višino pismenosti prebivalstva ženskega in moškega spola se javlja, čeprav nekoliko zmanjšana zaradi povečanja števila šol po vojni in zaradi pravičnega razumevanja prosvetljenosti — celo pri najmlajših generacijah.

Po pismenosti prebivalstva v 1931. letu zavzema prvo mesto dravska banovina z 94,4 % pismenih nad 10 let starih oseb, računajoč tu tudi one, ki samo čitajo. Za dravska banovina pride področje mesta Beograda z 79,1 %, nato savska banovina z 72,3 %, dunavska z 71,1 %, primorska z 42,6 %, moravska z 38 %, dravska s 37,9 %, zetska s 34 %, vardarska z 29,1 % in vrbaska z 27,4 %.

Ako primerjamo razliko v višini stopnje pismenosti prebivalstva po spolu, ugotovimo, da je ta razlika največja v moravski banovini, kjer pride na 61,2 % pismenega prebivalstva moškega spola vsega 16,3 % pismenih žena, nato dravska banovina s 56,8 % proti 19 %, zetska z 51,2 % proti 17,1 %, vardarska banovina s 44,3 % proti 14,5 %, vrbaska banovina s 40,1 % proti 14,2 %, primorska s 35,9 % proti 30,2 %, dunavska z 82,5 % proti 60,5 %, savska banovina z 80,4 % proti 64,9 %, nato dravska banovina s 94,7 % proti 94,2 %.

Zanimiva statistika

Število državnih in banovinskih uslužbencev v Jugoslaviji.

To zanimivo statistiko so priobčili nekateri časopisi po proračunu za 1938./39. leto. Po teh podatkih znaša število vseh državnih uslužbencev 199.067 oseb. Od tega je:

ministrov in banov 28;
uradnikov 70.506;
uradniških pripravnikov 12.067;
zvanikov 36.964;
kontrakturnih in honorarnih uslužbencev in dnevničarjev 21.274;
nerazvrščenih 2665;
oficirjev in uradnikov vojaškega reda 11.920;
podoficirjev, vojnih glasbenikov in orožnikov 32.723.

Poleg teh je po državnih uradih po banovinah še 50.163 državnih uslužbencev, ki so razporejeni sledeče: 6595 v dravski; 10.089 v savski; 2288 v vrbaski; 3133 v primorski; 4387 v drinski; 3648 v zetski; 7980 v dunav-

ski; 4452 v moravski; 5120 v vardarski in 2471 na področju uprave mesta Beograda.

Državnih upokojencev je bilo 1. julija 1938. vsega 59.906 oseb.

Invalidov je bilo 1. julija 1938. vsega 71.737.

Samoupravnih uslužbencev po banovinah je: 3237 v dravski; 4929 v savski; 1255 v vrbaski; 1572 v primorski; 2190 v drinski; 1913 v zetski; 2388 v moravski; 2453 v vardarski in 3550 v dunavski banovini.

Banovinskih upokojencev je bilo 1. julija 1938. vsega 968 oseb.

Ako računamo da ima naša država 15 milijonov prebivalcev, tedaj pride 1 državni uslužbenec na 60 oseb, 1 samoupravni na 750, 1 upokojenec na 260, a 1 invalid na 200 oseb. Ako seštejemo vse uslužbence, upokojence in invalide, tedaj pride približno na vsakih 40 oseb eden.

—t Naročajte Zirovnikove Narodne pesmi. Dokler je še kaj zaloge, jih dobite po 1 din za zvezek. Zbirka sestoji iz 4 zvezkov.

—t Oglejte si zbirko učil v Knjigarni Učiteljske tiskarne, ko dospete v Ljubljano! Zberite primerno in naročite, da se Vam odpošlje.

—t 15 % popust dobe zadrudniki Učiteljske tiskarne pri nakupu blaga za lastno uporabo. Izkazati se morajo z zadrudnimi knjižicami.

—t Ze za din 50,— dobite v Knjigarni Učiteljske tiskarne Knaurov Svetovni atlas z najnovejšo politično razdelitvijo. Za isto vsoto se Vam nudi Knaurov Leksikon.

—t Prirodopisci! Gotovo Vas bo zanimala knjiga: Živali prazgodovinske dobe in njihovo življenje. V nemščini pisana knjiga vsebuje vse, kar se je do najnovejšega časa moglo odkriti na tem področju.

—t Pri Knjigarni Učiteljske tiskarne lahko naročite najnovejšo slovensko knjigo Razvoj slovenskega narodnega vprašanja. Cena v platno vezani knjigi je 96 din. — Prezanimiva knjiga, ki obravnava v izčrpi obliki ves naš problem.

Ko pregledujemo podatke po letih oni, ki so pismeni, vidimo, da je pismenost pri prebivalstvu mlajših generacij bolj razvita, kakor tudi to, da je v vseh generacijah in banovinah % pismenih moških večji od % pismenega ženskega prebivalstva. Izjemo tvorijo samo dravska banovina, ki v skupini od 11. do 25. leta starosti izkazuje večji % pismenih žena, to je 97,5 % moških in 89,4 % žensk, kar pa je brez dvoma posledica priseljavanja moških z nižjim % pismenosti iz ostalih banovin in to sezonskih delavcev in vojakov, ki služijo svoj kadroski rok v dravski banovini. Isto se opaža tudi na področju uprave mesta Beograda, kjer se pismenost žena med 11. in 24. letom znatno približuje pismenosti moškega prebivalstva.

Interesantno je poleg tega primerjati število ljudskega štetja od 31. januarja 1921. z onimi od 31. marca 1931. Medtem ko je leta 1921. čitalo in pisalo 48,5 % vsega prebivalstva, je 1931. čitalo in pisalo že 54,8 %. Odstotek onih, ki so samo čitali, se je znižal od 1. 1921. do 1931. od 1 % na 0,6 %.

V letu 1921. je bilo nepismenih 50,5 %, a 1931. leta 44,6 %, torej za 6 % manj.

Nadejamo se, da bo pri prihodnjem ljudskem štetju 1941. % nepismenih zmanjšani za nadaljnjih 10 %.

Državnih upokojencev je bilo 1. julija 1938. vsega 59.906 oseb.

Invalidov je bilo 1. julija 1938. vsega 71.737.

Samoupravnih uslužbencev po banovinah je: 3237 v dravski; 4929 v savski; 1255 v vrbaski; 1572 v primorski; 2190 v drinski; 1913 v zetski; 2388 v moravski; 2453 v vardarski in 3550 v dunavski banovini.

Banovinskih upokojencev je bilo 1. julija 1938. vsega 968 oseb.

Ako računamo da ima naša država 15 milijonov prebivalcev, tedaj pride 1 državni uslužbenec na 60 oseb, 1 samoupravni na 750, 1 upokojenec na 260, a 1 invalid na 200 oseb. Ako seštejemo vse uslužbence, upokojence in invalide, tedaj pride približno na vsakih 40 oseb eden.

—t Ze za din 50,— dobite v Knjigarni Učiteljske tiskarne Knaurov Svetovni atlas z najnovejšo politično razdelitvijo. Za isto vsoto se Vam nudi Knaurov Leksikon.

—t Prirodopisci! Gotovo Vas bo zanimala knjiga: Živali prazgodovinske dobe in njihovo življenje. V nemščini pisana knjiga vsebuje vse, kar se je do najnovejšega časa moglo odkriti na tem področju.

—t Pri Knjigarni Učiteljske tiskarne lahko naročite najnovejšo slovensko knjigo Razvoj slovenskega narodnega vprašanja. Cena v platno vezani knjigi je 96 din. — Prezanimiva knjiga, ki obravnava v izčrpi obliki ves naš problem.

—t Naročajte Zirovnikove Narodne pesmi. Dokler je še kaj zaloge, jih dobite po 1 din za zvezek. Zbirka sestoji iz 4 zvezkov.

—t Oglejte si zbirko učil v Knjigarni Učiteljske tiskarne, ko dospete v Ljubljano! Zberite primerno in naročite, da se Vam odpošlje.

—t 15 % popust dobe zadrudniki Učiteljske tiskarne pri nakupu blaga za lastno uporabo. Izkazati se morajo z zadrudnimi knjižicami.

Izjava

»Slovenski delavec« ponovno napada tovarišico Angelo Vodetovo radi knjige »Spol in usoda«. Poznamo avtorico in njeno knjigo in zato naglašamo, da je blato, ki ga meče proti njej članek v »Slovenskem delavcu«, ne more zadeti. Nikomur ne osporavamo pravice do drugačnega gledanja, smatramo pa, da je treba tudi vsako kritiko pisati tako, da se v njej odraža kultura človeka, ki je član kulturnega občestva. V današnjih časih ni več mogoče z zmerjanjem in splošnimi obdolžitvami dokazati, da so trditve v kateri koli knjigi nepravilne in zmotne, ampak je

za to treba stvarnih dokazov in utemeljitve. Vsega tega ni v kritiki, priobčeni v »Slov. delavcu«, zaradi česar jo kot nestvarno in surovo obojamo. To se čutimo dolžne storiti tem bolj, ker zadeva ta kritika učiteljico, vzgojiteljico mladine in bi ji brez čuta odgovornosti lahko jemala pri starih in otrocih ugled in avtoriteto.

Odsek učitelj pri sekciji JUU v Ljubljani,

Kristina Lukič, Završan Franciška,
t. č. predsednica. t. č. tajnica.

Zgodovinski pregled razvoja učiteljske organizacije v Sloveniji

Ob 70 letnici našega stanovskega združenja

Učiteljski stan je kot stan vzgojiteljev in prosvetiteljev širokih ljudskih slojev najvažnejši stan za vsak narod in vsako državo. Z ozirom na naloge svojega dela ima med vsemi ostalimi stanovami prav poseben značaj — vzvišen in časten, istočasno pa nad vse delikat. Kakor učiteljski stan med ostalimi stanovami, tako zavzema tudi učiteljska organizacija med ostalimi stanovskimi organizacijami prav posebno mesto. Delo in položaj njenih članov, poklicnih vzgojiteljev in učiteljev, sta ji sama od sebe narekovala in določila smoter: izpopolnjevanje in razširjanje splošno in strokovno izobrazbo učiteljstva, delati za izboljšanje njegovega gmotnega in pravnega položaja ter tako ustvariti pogoje za uspešno delo za napredek našega ljudskega šolstva, ljudske prosvete in ljudskega gospodarstva. Zaradi tega smotra, ki mu služi od svoje ustanovitve do danes in zaradi drugih kulturnih nalog, ki si jih je nadela v teku svojega obstoja, je postala slovenska učiteljska organizacija važen činitelj v našem javnem, predvsem v kulturnem življenju. Da se je slovensko ljudsko šolstvo in z njim obča ljudska prosvetljenost dvignila na današnjo visoko stopnjo, gre velika zasluga slovenski učiteljski organizaciji.

Učiteljsko je že pred uveljavitvijo avstrijskega državnega šolskega zakona (1869) čutilo živo potrebo po izpopolnjevanju svoje splošne in strokovne izobrazbe in po izbolj-

V Zavezi so delovali sledeči odseki: Slomškov odsek, ki je imel nalogo izdajati Slomškove pedagoške spise;

vrtnarski odsek je imel nalogo pospeševati med učiteljskim zanimanje za vrtnarstvo;

odsek za učila je skrbel za izbor dobrih učil;

odsek za ocenjevanje mladinskih knjig je ocenjeval izišle mladinske knjige in sam skrbel za dobro mladinsko literaturo;

obrambni odsek je imel nalogo skrbeti za pravne, materialne in moralne koristi učiteljskega odseka;

osrednji odsek je skrbel za delo na stanovskem socialnem polju.

»Zaveza« je začela kaj kmalu delovati na to, da bi pritegnila v svoje okrilje tudi dalmatinske učiteljske. Zato je v letu 1899. izpremenila svoja pravila in se preimenovala v »Zavezo avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev«. Izpremenjena pravila so bila potrjena leta 1900.

Prva leta je združevala »Zaveza« učitelje ne glede na svetovni nazor in politično prepričanje. Pod vplivom dela političnih strank pa so se zanesla trenja tudi v učiteljske vrste. Ze v letu 1899. je prišlo do razkroja. Učiteljski katoliški naziranj so začeli izdajati svoj list »Slovenski učitelj«, ki je prvič izšel 22. decembra 1899. Dne 10. septembra 1900. pa so o priliki slovenskega katoliškega shoda v Ljubljani ustanovili svojo lastno učiteljsko organizacijo »Slomškovo zvezo«, ki je takoj začela snovati svoje okrajne podružnice.

Slomškova zveza je združevala v svojih vrstah poklicne vzgojitelje katoliških načel, t. j. učitelje, učiteljice, katehete, profesorje vseh vrst šol in prijatelje šole. Vsi drugi učitelji so ostali v »Zavezi«.

Zaveza se z dosedanjim svojim delokrogom še ni zadovoljevala. Stremila je za tem,